

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta
Právních oborů řízení a ekonomiky

Bakalářská práce

Dětský svědek v trestním řízení

Vypracoval: Eva Kamenická
Vedoucí práce: JUDr. Vladimíra Hájková

České Budějovice: 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne (datum)

.....

.....

(jméno a příjmení)

Poděkování

Ráda bych poděkovala JUDr. Vladimíře Hajkové za odborné vedení bakalářské práce, dále bych chtěla poděkovat svým rodičům za podporu a pomoc při vytváření bakalářské práce

Abstrakt

V dnešní době se stáváme stále častěji svědky situací, kdy je třeba, aby děti vypovídaly na policii, v krajním případě i u soudu, o skutečnostech, kterých byly svědky, nebo při kterých se samy staly oběťmi trestního činu. Například v mediálně sledovaných kauzách týraného Dominika, případně v kauze Kuřim, se staly děti oběťmi trestních činů. Tyto kauzy jsou rozepsány v úvodu bakalářské práce.

V této práci se věnuji metodám výslechu dětských svědků, kteří z nějakého důvodu musejí vypovídat na policii jako svědci trestných činů, oběti. V této bakalářské práci se budu věnovat pouze situacím, kdy jsou děti vyslýchány jako oběti trestních činů, nebo jako svědci trestních činů, například domácího násilí. Orgány činné v trestním řízení musejí vést výslech těchto svědků obzvláště šetrně a zároveň velmi podrobně, aby již nemusel být opakován. K tomuto účelu policie využívá demonstrační loutky Jája a Pája, o kterých se podrobně rozepíšu v příslušné kapitole. Důležité je výslechové prostředí. Vznikají nové výslechové místnosti určené pro výslech dětí, jedná se o komplex místností. Jedna místnost je vybavena dětským nábytkem a slouží k vlastnímu výslechu, další místnosti jsou technická a monitorovací. V další části popisuji syndrom CAN, věnuji se jeho částem, ohroženým skupinám ze strany dětí i dospělých a tento syndrom doplňuji o kazuistiku, ke každé části syndromu CAN jednu. V další části bakalářské práce se věnuji organizacím, které pomáhají dětem v tíživé situaci, nebo které pracují s mládeží. V této části jsem rozepsala jednotlivé organizace a jejich úlohu v problematice výslechu dítěte obecně. Ve své práci se zabývám dokumenty, které upravují práva dětí. V českém právním řádu se jedná zejména o Listinu základních práv a svobod, na mezinárodním poli o Úmluvu o právech dítěte a úmluvy, které vydala mezinárodní organizace práce (dále jen MOP).

Cílem této bakalářské práce je komparace informací o dané problematice z různých zdrojů. Tato práce může sloužit jako studijní materiál pro studenty humanitních oborů.

Abstract

Nowadays, we are increasingly becoming the witnesses of situations where it is necessary to have children speak to the police, in extreme cases at the courts, about facts they have witnessed or in which they themselves were victims of a criminal offense. For example, in the case of tortured Dominika, or in the case of Kuřim, children have become victims of criminal acts. These cases are detailed in the introduction to the thesis. This thesis is devoted to methods of interviewing child witnesses who for some reason have to talk to the police as witnesses of crimes, as victims or as perpetrators of criminal acts. In this thesis, I will discuss only specific situations in which children are questioned as victims of criminal offense or as witnesses of criminal offense, such as domestic violence. Bodies active in criminal proceedings shall keep hearing these witnesses particularly gentle and in detail to no longer have to be repeated. To this end, the police demonstration uses puppets Jája and Pája, which are about to be broken down in detail in the relevant chapter. The interrogation environment is very important. Resulting in an interrogation room for questioning children, it is a complex of rooms. Each room is equipped with children's furniture and used for questioning itself, while other rooms are more technical and equipped with monitoring. The next section of my thesis describes the CAN syndrome, I deal with one of its parts, endangered groups of children and adults, and I make it complete with case studies, each part is linked to a case study. The next section is devoted to organizations that help children in trouble or work with youth. In this section, I expanded upon individual organizations and their role in the issue of questioning the child in general. In my thesis I deal with the documents governing the rights of children. In the Czech legal order, it is primarily the Charter of Fundamental Rights and Freedoms in the international field of Convention on the Rights of the Child and the Convention, issued by the International Labour Organisation (hereinafter referred to as the ILO- The aim of this thesis is to compare information on the issue from different sources. This thesis may serve as study material for students of humanity

Obsah

Úvod	7
1 Základní pojmy	8
1.1 Dítě z pohledu trestního práva	8
1.2 Důležité pojmy	8
1.3 Výslech obecně	9
1.3.1 Stanovení taktiky výslechu	10
1.3.2 Výslech dětí	11
1.3.3 Věrohodnost výpovědi	16
1.3.3.1 Vývojové testy osobnosti u dětí	18
2 Syndrom týraného zanedbávaného a zneužívaného dítěte	22
2.1 Týrání dětí	24
2.2 Psychické týrání	25
2.2.1 Rizikové děti	25
2.2.2 Rizikovní dospělí	26
2.3 Münchhausenův syndrom by proxy	27
2.3.1 Kazuistika	27
2.4 Sexuální zneužívání dětí (CSA)	29
2.4.1 Funkčnost rodiny	31
2.4.2 Kazuistika	34
2.5 Zanedbávání	35
2.5.1 Kazuistika	36
2.6 Domácí násilí	36
3 Organizace věnující se pomoci ohroženým dětem	37
4 Diskuze	42
5 Závěr	43

1 Úvod

V dnešní době vystupují v soudním řízení. Dítě může být u soudu jako svědek trestného činu, nebo jako oběť trestného činu. V poslední době se na povrch dostávají kauzy, při kterých jsou děti oběťmi trestných činů, na které se v této práci zaměřuji: mediálně sledovaná kauza týraného Dominika a kauza Kuřim.

V kauze Kuřim policie odhalila týrání dětí členy vlastní rodiny. Na tuto kauzu se přišlo náhodou, když soused rodiny instaloval dětskou chůvičku a na obrazovce se mu objevil obraz svázaného chlapce. Soused zavolal policii a ta ve vedlejším bytě našla svázaného chlapce v tmavé komoře. Matka se snažila policii namluvit, že je chlapec postižený, ale nebyla to pravda. Policie v bytě našla další dvě osoby, staršího chlapce a dívku, údajně třináctiletou Aničku. Později se zjistilo, že třináctiletá Anička je dospělá žena, která se za nezletilou dívku pouze vydávala. Tato žena se později proslavila i v Norsku, kde se pro změnu vydávala za třináctiletého Adama. Před soudem stanula matka, teta chlapců i Barbora Škrlová, která se vydávala za třináctiletou Aničku, spolu s dalšími lidmi, kteří se podíleli na týrání chlapců.

Jako další kauzu, kterou bych chtěla uvést, je kauza týraného Dominika, která byla odhalena v roce 2011. Za tuto kauzu byly odsouzeny i sociální pracovníce, protože včas nezareagovaly na týrání dítěte. V této kauze rodiče nepřiměřeně trestali svého syna, bili ho páskem, nebo ho nutili bosého chodit po hřebících. Chlapec také dostával málo jídla, šlo tedy o zanedbávání základních životních potřeb dítěte. Rodiče za toto týrání dostali šest a šest a půl roku nepodmíněně. V současné době je již malý Dominik i se svou sestrou v náhradní rodině.

V této práci také popisují, jak probíhá výslech dětí, který probíhá jinak než u dospělých osob, například s pomocí demonstračních loutek. Také se věnují institucím, které pomáhají dětem překonat jejich těžkou životní situaci, pokud jsou oběťmi týrání. V souvislosti s týráním dětí se věnují syndromu CAN a jeho následkům pro další život dítěte.

2 Základní pojmy

2.1 Dítě z pohledu trestního práva

Dítě Výslech dítěte je odlišný od výslechu dospělého vzhledem k rozumovému a psychickému vývoji dítěte. Výslech je nutné vést tak aby již nemusel být v dalším řízení opakován k tomu je dobré využít například videokonferenční zařízení které snímá nejen řeč dítěte ale i jeho pohyby výraz a celkové postavení těla. K výslechu dítěte mladšího 15 let je třeba přizvat osobu, která má zkušenosti s výchovou dětí například psychologa sociálního pracovníka. Účast rodičů není vždy žádoucí a není možné ji po orgánech činných trestním řízení vymáhat. Pokud by hrozilo ovlivnění výpovědi dítěte nemohou být rodiče přítomni Výslech musí být veden obzvláště šetrně a po obsahové stránce vyčerpávajícím způsobem

2.2 Důležité pojmy

- **Viktimologie** – nauka o obětech trestních činů.
- **Viktimnost** – soubor znaků, které vedou tomu, že se z potenciální oběti stane oběť faktická.
- **Previktinní osobnost** – osobnostní založení jedince, které určuje subjektivní význam všech prožívaných situací.
- **Previktinní faktory:**
 - Věk – Mladí lidé jsou častěji oběťmi trestních činů hlavně kvůli svému způsobu života než lidé starší generace.
 - Profese – Některé profese jsou z hlediska viktimologie rizikovější než jiné, například obsluha čerpací stanice nebo obsluha v barech či nonstopech.
 - Sociální charakteristika – Příslušnost k určité sociální skupině s sebou nese větší riziko viktimnosti, například etnická nebo náboženská skupina.
 - Somatické a psychické handicap – například mentálně postižené, nebo jinak znevýhodněné děti²

- **Viktimizace** je proces, kdy se z potenciální oběti stane oběť faktická. Viktimizaci dělíme na
 - **Primární** – Dochází k ní v okamžiku páčání trestného činu. Například přepadení. Jakmile je osoba přepadena nastává primární viktimizace V tuto chvíli se z potenciální oběti stává oběť faktická. V. V této chvíli si také pamatuje nejvíce z celého činu. Proto je dobré ji vyslechnout co nejdříve.
 - **Sekundární** – K ní dochází neustálým ožíváním vzpomínek na trestní čin. Jedná se vlastně o druhotné zraňování. Může k ní dojít i necitlivým chování ze strany vyšetřujících orgánů, například nevhodnými poznámkami na adresu oběti, nebo zbytečnými průtahy ve vyšetřování, případně opakovanými výslechy, které z pohledu oběti nikam nevedou.
 - **Terciární** – Jedná se o stresování oběti v době, kdy ještě trestní čin nebyl klasifikován jako trestní čin, i po období primární a sekundární viktimizace.³

2.3 Výslech obecně

Pokud se děti dostanou do pozice svědka v trestním řízení, čeká je zpravidla výslech na policii. Abychom se mohli zabírat výslechem dětských svědků, je důležité si definovat, co je to výslech, k čemu slouží a vysvětlit si rozdíly mezi výslechem dětí a výslechem dospělých. V první části této kapitoly si nejdříve rozebereme výslech obecně, v další části se pak budeme zabírat výslechem dětí.

Výslech je základní metodou získání informací při vyšetřování trestných činů. Jedná se o interakci mezi vyslýchajícím a vyslýchaným. Jeho předmětem je získávání informací od vyslýchaných, které vedou k objasnění trestných činů. Výslech se skládá z několika fází.

První fáze se nazývá analytická. V této fázi probíhá hodnocení dosud nashromážděných důkazů. Dále by měla následovat analýza vlastního psychického stavu a také, zda je vyslýchající připraven provést výslech.

Další fáze výslechu se nazývá Syntetická. V ní dochází k vytváření podmínek, za kterých bude proveden vlastní výslech. Někteří autoři tuto fázi dělí dále na obecnou a zvláštní. V obecné části si vyslychající ujasňuje, v jakém postavení bude svědka vyslychat (svědek obět' nebo podezřelý-obviněný), o místě, času a předmětu výslechu. Ve zvláštní části této fáze dochází k organizačnímu zajištění vlastního výslechu.⁴

2.3.2 Stanovení taktiky výslechu

Důležité je také stanovení taktiky vlastního výslechu. Výslech dělíme zpravidla do třech stádií.

- **První stádium - Úvodní stadium** – V tomto stádiu dochází k setkání vyslychajícího s vyslychaným. Vyslychající by měl informovat svědka, v jaké věci byl předvolán a v jakém je procesním postavení. Dochází k poučení svědka o jeho právech, zejména o právu odepřít výpověď, o povinnosti mluvit pravdu a nic nezamlčet, a také o trestních následcích, které by s sebou nesla nepravdivá výpověď svědka.
- **Druhé stádium - stadium souvislého líčení (monolog)** – V tomto stádiu svědek vyličí veškeré skutečnosti, které v dané věci zná. Nedoporučuje se svědka zbytečně přerušovat, pouze pokud by vyslychaný zbytečně odbíhal od tématu. Pak je vhodné jej přerušit a navést na původní téma výslechu. Vyslychající si může dělat poznámky a v další části výslechu se poté doptávat na neobjasněné skutečnosti.
- **Třetí stádium - stadium otázek a odpovědí** – V tomto stádiu se vyslychající doptává na skutečnosti, které vyslychaný nedostatečně objasnil v předchozím stádiu. Vyslychaný by měl konkretizovat svou výpověď. Vyslychající by si měl dávat pozor, aby nekladl sugestivní otázky, nebo aby nenaváděl k určitému typu odpovědi. Otázky vyslychajícího by měly být jasně pochopitelné, srozumitelné a krátké.³

Ve výslechové praxi se můžeme setkat s různými typy vyslýchaných osob. Podle typu vyslýchané osoby musí vyslýchající upravit i taktiku výslechu, neboť každý typ svědka vyžaduje odlišný přístup vyslýchajícího.

Výsledky dělíme do kategorií:

- výslech svědka,
- výslech znalce,
- výslech podezřelé, zadržené osoby,
- výslech obviněného,
- výslech obžalovaného.

Pro určení taktiky výslechu je důležité další dělení svědků:

- chtějí vypovídat,
- chtějí vypovídat, ale nemohou (např. kvůli dočasné ztrátě paměti),
- nechtějí vypovídat³

Z hlediska taktiky výslechu je nejjednodušší výslech osoby, které chce vypovídat, neboť tento svědek vypovídá pravdivě o skutečnostech, o kterých ví. U dalších skupin osob je třeba věnovat větší úsilí k získání pravdivé výpovědi. U osob, které chtějí vypovídat, ale nemohou, to může být dáno například dočasnou ztrátou paměti. V takovém případě vyslýchající může použít dosud nasbírané důkazy, aby pomohl vyslýchanému vzpomenout si na důležité okolnosti, které jsou pro vyšetřování důležité.

Dítě může být vyslýcháno jako svědek v trestním řízení, jako oběť trestného činu, nebo jako pachatel trestného činu. Tuto problematiku upravuje Zákon o soudnictví ve věcech mládeže.

2.3.3 Výslech dětí

V předchozí části, jsem se věnovala výslechu obecně. V této části se chci zabývat výslechu dětí, který je odlišný od výslechu dospělé osoby. Odlišnost výslechu je dána nejen věkem, ale i psychickou zralostí dítěte.⁶

Je důležité postupovat co nejopatrněji při výslechu dětí, neboť výslech je pro děti něco neznámého, z čeho mají obavy. Jsou v neznámém prostředí s cizími lidmi a mají mluvit o věcech, které viděly, nebo které se jim staly. V některých případech musí mluvit i o věcech, o kterých mluvit nechtějí. Neznámá situace je pro děti mladší 15 let velice stresující. Před výslechem by je měl vyslýchající vhodným způsobem poučit o průběhu výslechu a povinnosti mluvit pravdu. Toto poučení by mělo být přiměřené věku dítěte, aby bylo schopné jej pochopit. Vyslýchající by si měl ověřit, zda dítě poučení porozumělo, například otázkou, zda chápe rozdíl mezi pravdou a lží. Výslech by neměl trvat příliš dlouho, protože by se mohlo dítě vyčerpat. Délku výslechu nelze paušálně stanovit, neboť každé dítě reaguje jinak. Zpravidla se však doporučuje maximálně 60 minut. Vyslýchající by se měl zaměřit na získání všech informací během jednoho výslechu, aby nemusel být výslech znova opakován a nedocházelo k systému týrání dítěte a k sekundární viktimizaci, jak uvádí Petr Weiss ve své knize *Sexuální zneužívání dětí*. Proto je důležité získat veškeré informace během jednoho výslechu.⁷

Toto tvrzení se zcela rozchází s Veselým, který tvrdí ve své knize *Vybrané kapitoly ze sociální patologie*, že je vhodné výslech opakovat, pokud je na dítěti vidět, že je unavené. Dále ve zmíněné knize nemohu souhlasit s tvrzením, že by se výslechu měly účastnit osoby obou pohlaví. Při výslechu by měl být ve výslechové místnosti, kromě vyslýchajícího, i člověk, který má zkušenost s výchovou dětí, například pedagog, dětský psycholog, případně pracovník orgánu sociálně právní ochrany dětí. Přítomnost rodičů u výslechu dítěte není nijak vymahatelná a orgán činný v trestním řízení ji může vyloučit, pokud má pocit, že by dítě nehovořilo pravdivě, nebo pokud je rodič sám podezřelý ze spáchání trestného činu na dítěti. Vyslýchající by si měl pozorně všimnout neverbální komunikace dítěte a sledovat, zda není příliš unavené, to může značit například odvádění pozornosti od předmětu výslechu, nebo změna tématu na vybavení místnosti. To může signalizovat, buď že je dítě unavené, nebo že dítě inteligenčně nezvládá. To se dá velice snadno ověřit jednoduchými otázkami. Výslech by měl být prováděn ve speciální místnosti určené pro výslech dětí, aby nebyly děti stresované nevlídným prostředím strohé kanceláře.⁸

Nyní se zaměříme na problematiku speciálních výslechových místností určené pro výslech dětí. Tato místnost může být využita kromě výslechu dětí i k výslechu seniorů, dospělých, žen, které se staly obětí sexuálního násilí, případně domácího násilí.

Speciální výslechová místnost by měla být vybavena dětským nábytkem, vymalovaná veselými barvami a vybavena hračkami. Tuto speciální místnost tvoří vlastně komplex místností. Na vlastní výslechovou místnost navazují další místnosti. První je monitorovací místnost, která slouží k pozorování průběhu výslechu dalšími osobami, které nemohou být přítomny ve vlastní výslechové místnosti. Jedná se například o státního zástupce, soudce, právního zástupce obviněného a další osoby. Z této místnosti lze také instruovat vyslýchajícího, aby vedl výslech určitým směrem. Tato místnost je vybavena jednosměrným zrcadlem, skrze které je možno pozorovat dění ve výslechové místnosti. Další je technická místnost, která je vybavena technologií pro ovládání a přepínání kamer, úpravy zvuku a pro pořízení obrazového a zvukového záznamu, např. počítač s možností zpracování pořízených záznamů, DVD rekordér, atp. V odůvodněných případech je možné monitorovací a technickou místnost instalovat do jednoho prostoru.⁹

Součástí této výslechové místnosti jsou i demonstrační loutky Jája a Pája, které pomáhají při výslechu dětí. Tyto loutky se používají při vyšetřování sexuálních deliktů. Pokud je dítě malé, nemusí chápat situaci, která nastala. Pokud již situaci chápe, může se stát, že o věci nechce hovořit, ale může být schopno na loutkách demonstrovat, co se stalo. Loutky jsou anatomicky tvarované, takže na nich děti mohou snadno „zahrát“, co se přesně stalo. Loutka může představovat buď dítě samotné, kdy dítě hraje sebe samo a vysvětluje pomocí loutky, co se přesně stalo, nebo může vyjadřovat někoho jiného.¹⁰

Poučení

Před každým výslechem musí vyslýchající poučit vyslýchaného o jeho právech. V případě výslechu dítěte musí být poučení přiměřené věku a rozumovým schopnostem dítěte. Pokud svědek není poučen o svých právech není možné jeho výpověď považovat za platnou.¹¹

Před výslechem je nutné zjistit totožnost svědka a také v jakém je poměru k podezřelým. Poté následuje poučení o právu odepřít výpověď, o povinnosti mluvit pravdu a nic nezamlčet. Vyslýchající musí vyslýchaného upozornit o trestních následcích křivé výpovědi. Dále musí být poučen o významu svědecké výpovědi z hlediska obecného zájmu a o trestních následcích křivé výpovědi. Mezi další práva svědku patří:

- Právo vypovídat ve svém mateřském jazyce, resp. jazyce který ovládá
- Právo na zajištění přítomnosti tlumočníka
- Právo na právní pomoc
- Právo na poskytnutí informací o pobytu obviněného
- Právo na utajení totožnosti a podoby svědka
- Právo na svědecké (cestovní náhrady a ušlý zisk

<http://www.nsz.cz/index.php/cs/svedek/prava-a-ochrana-prav-svdka>

V případě výslechu osoby mladší patnácti let musí být poučení přiměřené věku dítěte. Vyslýchající nepoučuje o trestních následcích za křivou výpověď, protože dítě mladší patnácti let není trestně odpovědné.¹²

Demonstrační loutky Jája a Pája

Smyslem a cílem celého projektu je maximální ochrana dětských práv a zřetel na dětskou psychiku v souvislosti s trestním řízením a soudním svědectvím. Snahou kriminalistů je, aby výslech dětského svědka byl úkonem neopakovatelným. Neformální prostředí dětských výslechových místností, speciální dvojice loutek „Jája a Pája“

Prostřednictvím spontánní hry se speciální dvojicí loutek "Jája a Pája" dítě lépe navazuje osobní kontakt s policistou (příp. dětským lékařem, psychologem, psychiatrem, sexuologem či soudním znalcem), snadněji překonává ostych a přirozeněji dokáže popsat svůj osobní nepříjemný zážitek. Policejní výslech se tak stává více šetrnější, humánnější a pro dítě méně traumatizující. Loutky se v policejní praxi využívají zejména v případech, když vysvětlení podává dítě, které není schopné popsat skutkový děj deliktu pro nízký věk, nebo pro mentální indispozici, nebo při obtížném popsání prožité situace, kterou oběť nedokáže jasně slovně vyjádřit a vysvětlit z důvodu ostychu či neznalosti. Autorkou postaviček je PhDr. Alena Plšková, působící na Úřadu služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia v Praze.¹³

Loutky vyrábí jako jediný výrobce v ČR Moravská ústředna Brno, družstvo umělecké výroby a jejich zpracování je takové, aby děti motivovaly ke hře. Součástí každého výsledku je jeho protokolace. Zde se může využít videozáznamu nebo fotodokumentace. Výslech s použitím loutek dokumentovaný videozáznamem není narušován protokolací, která často navozuje diskontinuitu tohoto procesu. Vyslýchajícím je po skončení výsledku prováděn doslovný přepis včetně poznámek o chování vyslychaného. Tím, že se videokazeta nebo fotodokumentace stane součástí vyšetřovacího spisu, může státní zástupce, soud popřípadě obhájce porovnat protokol s videonahrávkou. Na jedné straně je to výrazná pomoc při objasňování mravnostní trestné činnosti a na druhé straně i kontrola zákonnosti postupu orgánů činných v trestním řízení¹⁴

2.3.4 Věrohodnost výpovědi

V rámci vyšetřování se posuzuje i věrohodnost dětských svědků. Je to velmi důležité pro další vyšetřování. Pokud by soud došel k názoru, že výpověď dítěte není věrohodná, nelze k ní přihlížet v soudním řízení. Posuzování věrohodnosti výpovědi je u dětí velmi problematické, neboť ji ovlivňuje mnoho vlivů. Záleží na osobnostním založení každého jednotlivého dítěte. Posudek o věrohodnosti vypracovává znalec z oboru psychologie. Při posouzení věrohodnosti se posuzuje věrohodnost obecná a věrohodnost specifická.

V obecné věrohodnosti psycholog posuzuje věk, rozumovou úroveň vyslychaného, úroveň mravního vývoje, emotivitu, specifické motivační rysy, integritu osobnosti a její patologii. Z hlediska věku jsou většinou nevěrohodnými svědky děti do pěti let. U těchto dětí je velké riziko sugestivního působení druhých osob. Díky bohaté fantazii jsou tyto děti schopné si věci domýšlet a vydávat je za pravdu. Mezi další problematické svědky patří zejména dívky v pubertálním věku. Tyto dívky si často obvinění druhých lidí vymýšlí, aby na sebe upoutaly pozornost druhých, případně aby se domnělému pachateli pomstily. Ohledně rozumové úrovně vyslychaného je obecná věrohodnost snižena u lidí, kteří mají sníženou úroveň rozumových schopností z psychologického hlediska od úrovně imbecility až po úroveň těžké debility. V hraničním pásmu

(slaboduchost) dochází pouze k částečnému snížení věrohodnosti. Dalším kritériem pro posuzování věrohodnosti je úroveň mravního vývoje. Pokud je dítě na nízkém stupni mravního vývoje, může se snadno uchýlit ke lži. Tyto děti jsou také lehce ovlivnitelné. Při zkoumání emotivity zkoumáme náchylnost k sugestibilitě a ovlivnitelnosti. Mezi specifické motivační rysy patří sklon k bájivé lhavosti, která také snižuje věrohodnost. U bájivé lhavosti dítě věří svým myšlenkám a vydává je za pravdivé. U obyčejné lži ví, že lže. Integrita osobnosti a její psychopatologie zohledňuje psychický stav dítěte v době trestného činu a v době, kdy prochází znaleckým zkoumáním. Pro zjištění psychického stavu dítěte používá znalec různé druhy testů, například projektivní testy, nebo Wechslerovy inteligenční soubory. Pokud znalec zkoumá dítě mladšího věku, používá Stanford-Binetovu škálu.

U specifické věrohodnosti psycholog zkoumá, zda tato výpověď odpovídá skutečnosti. Znalec porovnává více výpovědí svědka s vlastním posudkem. Znalec zkoumá kvalitu výpovědi z následujících hledisek:

- přiměřenost výpovědi z hlediska obsahu,
- přiměřenost jazyka,
- souhlasné vyličení děje,
- přiměřenost či nepřiměřenost citového doprovodu při líčení události,
- obsah a forma prvního sdělení o události,
- motivační a interpersonální kontext výpovědi nezletilého.

Tato kritéria kladou velký důraz na profesionalitu znalce. Nejdůležitějším materiálem pro znalce je souhlasné vyličení děje. Toto vyličení události může probíhat vícero způsoby. Znalec může výpověď dítěte zapsat, nebo zaznamenat pomocí nahrávacího zařízení. Dítě může svou výpověď také nakreslit. V tomto případě je ale důležité kladení doplňujících otázek, které komentují, co je vyobrazeno na obrázku. Znalec se musí vyvarovat kladení sugestivních otázek, které snižují věrohodnost výpovědi dítěte.

Při zkoumání věrohodnosti dítěte znalec vychází z jednotlivých dílčích nálezů:

- posouzení rozumových schopností,

- posouzení schopností správně vnímat a interpretovat běžné sociální situace, tyto schopnosti se posuzují na základě testů, které budou zmíněny dále,
- posouzení paměťových funkcí, ty se opět nejlépe hodnotí pomocí testů,
- posouzení struktury a dynamiky osobnosti, znalec zkoumá sklony dítěte k bájeví a lživosti, zkoumá se nejlépe pomocí projektivních metod TAT kresby, barvové testy, znalec si může vyžádat i zprávu ze školy,
- interpersonální vztahy v rodině a mimo rodinu – sugestibilita zkoumaného, možnost ovlivnění úsudku jinou osobou, znalec zkoumá vliv jiných osob na dítě a vliv sugestivních otázek na dítě.¹⁵

2.3.5 Vývojové testy osobnosti u dětí

Abychom mohli posoudit věrohodnost dítěte, je třeba jej podrobit znaleckému zkoumání z oboru psychologie, případně psychiatrie. Znalec k určení věrohodnosti dítěte využívá různých testů, které mají zmapovat osobnost dítěte. Jedná se například o inteligenční testy, testy schopností, znalostí a dovedností. Nyní se zaměříme na jednotlivé testy.

Intelligenční testy a soubory – Tyto testy lze provádět u dětí již od tří let. Nicméně je nutné u těchto dětí počítat s odchylkami. Každé dítě je ve věku tří let na jiném stupni vývoje. U dětí v předškolním věku je typický kognitivní egocentrismus. V šesti letech už je dítě schopno vytvářet strategie k dosažení svých cílů. Pro dítě je nejdůležitější pochvala od dospělé osoby. Tyto děti používají strategie, které jim zajistily úspěch. Pro znalce je důležité střídání různých úkolů, aby předešel tomuto nežádoucímu jednání dítěte.

Stanford-Binetova zkouška – Tento test je určen pro děti od dvou let až do dospělosti. V České republice se používá nejčastěji ke zkoumání inteligence u sedmi až osmiletých dětí. U starších dětí se využívá, pokud mají zároveň těžší stupeň mentálního postižení. Nevýhodou tohoto testu je zařazení různých nesouvisejících a náhodně rozdělených a neodstupňovaných úkolů. Mezi další nevýhody řadíme poměr verbálních a neverbálních úkolů, který není v jednotlivých věkových kategoriích vyvážený. Na nižších věkových úrovních převažují neverbální a ve vyšších naopak

verbální úkoly. Z testu nelze získat profil schopností dítěte, získáme pouze kvalitativní analýzu. Tento test není vhodný pro děti se smyslovým postižením nebo s poruchami řeči. Asi největší nevýhodou jsou neadekvátní normy. Celý test je nadhodnocen. Ve všech věkových kategoriích je nezbytné počítat s nadhodnocením minimálně o deset až patnáct IQ bodů.

Kaufmanův ABC – Tento test je určen pro děti od dvou a půl do dvanácti a půl let. Kaufman svou teorii definuje jako schopnost řešit problémy pomocí psychologického zpracování. Tento test má dvě části: škálu intelektových schopností a škálu výkonovou. První zahrnuje sekvenční zpracování, při kterém jsou úkoly řešeny procesem uspořádání vstupu do sekvence či pořadí, a simultánní zpracování, které zahrnuje prostorové a obrázkové úkoly. Podněty jsou při řešení vnímány a zpracovávány současně. Výkonová škála obsahuje subtesty zaměřené na informovanost, verbální schopnosti a školní dovednosti. Kombinací některých subtestů lze získat souhrnné skóre.

Tematicko apercepční test (TAT)– Tato technika využívá soubor obrázků. Dítě má k dispozici sadu obrázků, z nichž si vybírá ty, s jejichž pomocí vypráví určitý příběh, který si sám vymyslí. Znalec si zapisuje jednotlivé poznámky k obrázkům, o kterých dítě vypráví. Starším dětem znalec předloží kromě obrázků i papír, kam dítě zapisuje ve zkratce příběh, který ho napadá. Znalec poté zhodnotí vymyšlené příběhy a poznačí si důležité momenty příběhů, například opakující se vzorce chování.

Následující přehled shrnuje celou TAT techniku:

- Příběhy vyjadřují volně a s menšími výkyvy aktivity a postoje dítěte.
- Všechny příběhy nejsou z diagnostického hlediska stejně cenné.
- Každá postava v příbězích vyjadřuje nějaký aspekt osobnosti testovaného dítěte.

Mezi další testy, které znalci využívají k testování dětí, jsou výtvarné techniky. Mezi nejznámější techniky patří kresba lidské postavy, kresba stromu a začarovaná rodina.

U **kresby lidské postavy** necháme dítě nakreslit jako první postavu, jakou si samo vybere. Jako druhou dítě nakreslí postavu opačného pohlaví. Jakmile dítě dokreslí

postavy, znalec začne zkoumat nakreslené obrázky. Znalec se dítěte doptává na vlastnosti a pocity, jaké by ta postava mohla mít. Pro správné vyhodnocení si znalec všimá a hodnotí tyto ukazatele: velikost postavy, kvalita čar, nadměrně pečlivé provedení, nedostatečné nebo chybné spojení jednotlivých částí, absence podstatných částí těla, hlava nápadně malá nebo asymetrická, trup, paže a ruce, oblečení, postup kreslení a umístění kresby na papíře.

Čím menší postavu dítě nakreslí, tím je zpravidla úzkostnější. Malé postavy kreslí také děti s pocity nejistoty a s neurotickými rysy. Slabé a nejisté čáry taktéž svědčí o úzkosti dítěte. Dalším projevem úzkosti či deprese může být škrtání, stínování, začernění a gumování postavy. Nadměrně pečlivé provedení s mnoha detaily je typické pro děti neurotické s perfekcionistickým přístupem k úkolu. Tyto děti kreslí postavu strnulou se vzpřímeným tělem i hlavou. Nohy této postavy jsou přitažené těsně k sobě. Nedostatečné nebo chybné spojení jednotlivých částí těla značí problémy se sebepojetím. Děti, které kreslí postavu s absencí podstatných částí těla, mají problémy s adaptací v prostředí, například ve školním kolektivu. Cítí se bezmocné. Tento symptom se vyskytuje hlavně u neurotických dětí. Pokud dítě kreslí postavu s nápadně malou nebo asymetrickou hlavou, může to znamenat citovou nerovnováhu, komunikační a adaptační obtíže. Například výrazné zuby svědčí o agresivitě. Pokud dítě kreslí anomálie trupu, může to znamenat problém dítěte ve vztahu k vlastnímu tělu. Velmi krátké nebo deformované paže anebo ruce mohou vyjadřovat nejistotu a strach z kontaktu s lidmi, nebo sklony k manipulovatelnosti. Velké ruce symbolizují agresivitu nebo touhu po agresivním projevu. Deformace nohou mohou znamenat nejistotu a problémy v uplatnění a stabilitě rolí v sociální skupině nebo i ve vztahu k okolnímu prostředí. Velkou roli hraje i umístění kresby a velikost kresby jako celku. Malá postava nakreslená v rohu papíru může znamenat citovou nevyrovnanost dítěte.

Pomocí **kresby rodiny** dítě demonstuje vztahy v rodině. Kresbu rodiny lze hodnotit z mnoha hledisek a znalec se zaměřuje na několik znaků. Pokud dítě opomene nakreslit některého ze členů rodiny, může to znamenat odmítání tohoto člena. Pokud naopak je na kresbě rodiny i člověk, který s rodinou nežije, může to vyznačovat psychickou deprivaci dítěte, nebo děti žijící často mimo domov. Dalším druhem kresby

je kresba idealizovaná. V této kresbě je potřeba citového zázemí dítěte uspokojena pouze ve fantazii dítěte. Dítě v kresbě může zachytit i konflikt uvnitř rodiny, například hádku mezi rodiči. Kresba pomáhá dítěti se vyrovnat se situací v rodině. Velkou úlohu hraje v kresbě rodiny i vzdálenost mezi jednotlivými členy. Vzdálenost postav na kresbě signalizuje vztahy mezi jednotlivými členy rodiny. Když dítě například nakreslí sebe a matku blízko sebe a otce daleko od sebe, může to signalizovat koalici mezi matkou a dítětem. Další charakteristikou, kterou zkoumá znalec u kresby rodiny, je umístění postavy a způsob, jakým je postava zobrazena. Například postava nakreslená z profilu může značit odmítání. Dalším hlediskem je velikost postav. Pokud je postava dítěte malá oproti ostatním postavám na kresbě, může mít dítě pocit izolace a odmítání od členů vlastní rodiny.

Specifickou formou testu je **kresba začarované rodiny**. V tomto testu dítě znázorňuje členy své rodiny v podobě zvířat. Tato zvířata by měla zobrazovat charakterové vlastnosti jednotlivých členů rodiny a vztahy mezi nimi. V příloze je znázorněn obrázek dítěte, které mělo za úkol nakreslit začarovanou rodinu. Tato kresba dokáže mnohé napovědět o situaci v rodině. Když je například jeden z rodičů nakreslen jako silné zvíře a ostatní členové rodiny jako slabá zvířata, nepoměrně malá k dominantnímu zvířeti, kresba může znamenat pocit ohrožení dítěte ze strany dominantního rodiče. Může také odhalit týrání uvnitř rodiny.¹⁶

3 Syndrom týraného zanedbávaného a zneužívaného dítěte

Jak již bylo uvedeno, děti se dostávají do situací, kdy je třeba, aby byly vyslechnuty ve speciální výslechové místnosti například z důvodu, že jsou týrány, zneužívány, případně zanedbávány. Tyto znaky shrnujeme jedním pojmem pod zkratku CAN neboli Syndrom týraného zanedbávaného a zneužívaného dítěte. V této části si tento syndrom podrobně rozebereme.

Podle Úmluvy o právech dítěte, článku 32 a 34, má každé dítě právo na ochranu před týráním, sexuálním zneužíváním a zanedbáváním. Dále má každé dítě právo na ochranu před vykonáváním jakékoliv práce, která může být pro něj nebezpečná, může mu bránit v jeho vzdělání, nebo může škodit jeho zdraví, tělesnému, duševnímu, duchovnímu, mravnímu nebo sociálnímu rozvoji.¹⁷

Podle článku 32 jsou smluvní státy povinny uznat právo dítěte před jakýmkoliv vykořisťováním. Podle odstavce 2 téhož článku jsou smluvní státy povinny přijímat zákonodárná, správní, sociální a výchovná opatření k zabezpečení provádění tohoto článku. Za tímto účelem, s ohledem na příslušná ustanovení jiných mezinárodních dokumentů, státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zejména:

- stanoví nejnižší věkovou hranici pro vstup do zaměstnání,
- stanoví odpovídající úpravu pracovní doby a podmínek pro zaměstnání,
- stanoví odpovídající pokuty nebo jiné sankce k účinnému zabezpečení

Článek 34 se zaměřuje přímo na problematiku syndromu CAN. Podle něj se státy zavazují chránit dítě před všemi formami sexuálního vykořisťování a sexuálního zneužívání. K zabezpečení tohoto závazku státy přijímají nezbytná vnitrostátní dvoustranná a mnohostranná mezinárodní opatření k zabránění:

- svádění nebo donucování dětí k jakékoli nezákonné sexuální činnosti,
- využívání dětí k prostituci nebo jiným nezákonným sexuálním praktikám za účelem finančního obohacování,
- využívání dětí v pornografii a při výrobě pornografických materiálů za účelem finančního obohacování.¹⁷

Práva dětí jsou zakotvena i v dalších úmluvách. Kromě Listiny základních práv a svobod například v úmluvě Mezinárodní organizace práce (MOP), která upravuje pracovní podmínky mladistvých. Práci mladistvých upravuje hned několik úmluv vydaných touto organizací. Každá z nich upravuje jinou oblast práce ve vztahu k mladistvým, oblast se vždy promítá do názvu úmluvy, například Úmluva č. 182, o zákazu a okamžitých opatření k odstranění nejhorších forem dětské práce. Tato úmluva v článku 3 definuje nejhorší formu dětské práce. V tomto bodě se tato úmluva shoduje s Úmluvou o právech dítěte. V dalším bodě zakazuje jakoukoliv formu otroctví, nebo praktik otroctví podobných. Děti nesmějí být využity k prodeji omamných a psychotropních látek. Dalším bodem Úmluvy je zákaz práce, která může ohrozit život i zdraví dětí, případně ohrozit jejich morálku.¹⁸

Trestní zákon stanoví, co je trestným činem a jaký trest za daný čin hrozí. Stát má za úkol zřizovat instituce, které pomáhají dětem v krizových situacích. Jedná se například krizové linky, linky důvěry, dětská krizová centra, klokánky, atd. Zákon stanoví přesné podmínky, za jakých jsou tyto služby poskytovány konkrétně stanoveným cílovým skupinám. Stát také musí vytvářet legislativu, která je následně použita při vyšetřování trestných činů spáchaných na dětech a také v případě, že dítě bylo svědkem trestného činu.

V současné době se množí případy, kdy jsou děti oběťmi týrání nebo sexuálního zneužívání, ať už uvnitř rodiny, nebo pachatelem mimo rodinu. Tyto případy jsou těžko odhalitelné, protože k týrání dochází uvnitř rodiny za zavřenými dveřmi. K odhalení dochází, až pokud se dítě svěří se svou situací nějaké třetí osobě, které důvěřuje, například učitelce ve škole nebo kamarádce. Pokud nedojde k odhalení týrání tímto způsobem, dochází k odhalení například na preventivních prohlídkách, když lékař najde na těle dítěte stopy, které nejsou rodiče schopni vysvětlit nebo se snaží tato poranění dítěte bagatelizovat. Nápadná může být lékaři i nízká váha dítěte svědčící o tom, že se dítěti nedostává ani základních životních potřeb, v tomto případě stravy. Mezi další znaky tělesného týrání dětí patří neochota stýkat se s rodiči nebo časté útoky z domova, znaků se může vyskytovat vícero.¹⁹

V rámci syndromu CAN rozlišujeme:

- zanedbávání,
- týrání,
- sexuální zneužívání.

Sexuální zneužívání dělíme na:

- kontaktní,
- bezdotykové,
- komerční.

Týrání dělíme na:

- psychické (psychické vydírání),
- fyzické (bití, omezování osobní svobody),
- specifické (tzv. Münchhausenův syndrom by proxy).

V následujících kapitolách si jednotlivě rozepíšeme jednotlivé body syndromu CAN se zaměřením na rizikové cílové skupiny²⁰

3.1 Týrání dětí

Policie nyní odhalila případy týrání dětí, přestože to bylo velmi složité, neboť takové jednání probíhalo za zavřenými dveřmi v kruhu rodiny. Objevují nové případy, kdy je nutný zásah policie, případně dalších institucí, příkladem jsou již rozepsané kauzy Kuřim a kauzy týraného Dominika v úvodní části této práce.

Jak uvádí Veselý ve své knize Vybrané kapitoly ze sociální patologie, jedná se nejen o vědomé tělesné ubližování dítěti, ale také o nezabránění takovému zacházení s dítětem. Týrání dětí má různé formy, například nepřiměřené bití rukou nebo různými nástroji, kopání do dítěte, údery pěstí, popáleniny, opaření horkou vodou, bodné rány, vytrhávání vlasů, škrcení, dušení, svazování dítěte, odpírání spánku anebo potravy. Veškeré formy týrání mají také nežádoucí vliv na psychiku dítěte. Kromě fyzických

bolestí způsobených samotným týráním je dítě poznamenáno i psychicky. Míra psychického poškození je různá a závisí na osobnosti dítěte. Toto poškození je také zohledňováno u soudního řízení, protože psychické následky, které dítě utrpí, si většinou ponese do budoucnosti.²¹

3.2 Psychické týráním

Psychické týráním je mnohdy nebezpečnější než týráním fyzické, protože psychické rány nejsou viditelné a dítě nebo týrající rodič se je snaží skrýt. Typické známky psychického týráním dělíme na psychické a fyzické. Psychickými znaky jsou nutkavé neurotické návyky, pocit strachu z chybování, sebepoškozování, neschopnost přijmout chválu, nízké sebevědomí, nebo když dítě nechce kontaktovat rodiče. Fyzickými znaky jsou vady řeči, opožděný somatický nebo psychický rozvoj, nepřiměřený růst nebo rozvoj.

Zvláštním typem týráním je týráním systémové. Nevyskytuje se ve velké míře, ale můžeme ho zaznamenat v souvislosti s vyšetřováním trestných činů páchaných na dětech. Například výslechem u soudu nebo na policii je dítě traumatizováno tím, že musí podrobně vyprávět o nepříjemných skutečnostech. Přestože má být výslech na policii veden tak, aby již nemusel být opakován například u soudu, vyskytují se i případy, kdy se muselo dítě dostavit k soudu, protože nahrávka z výslechové místnosti nemohla být použita.²²

3.2.1 Rizikové děti

Mezi ohrožené potenciálním týráním patří děti, které se nějak vymykají obecné normě společnosti, nebo jejichž projevy jsou pro okolí nesrozumitelné. Jako příklad uvádím tyto následující skupiny: děti s ADHD, děti nevlastní, děti chronicky ve škole neprospívající, děti neobratné či jakkoliv nezapadající do běžné normy a rodičovského očekávání (mentálně postižené děti, nebo jinak tělesně či zdravotně postižené), děti neaktivní, utlumené, uzavřené a dívky výrazných ženských tvarů „mazlivé až koketní“.

Z výše napsaného je jasně patrné, že je ohroženo každé dítě, které vybočuje mimo normu. Nicméně není pravidlem, že každé dítě, které zapadá do některé z předchozích kategorií, je automaticky týrané, neboť existují i další faktory, které ovlivňují, zda bude nějaké dítě týrané či nikoliv.²³

Děti, které se v dětství stanou obětí syndromu CAN mají v dospělosti různé zdravotní problémy. U dívek, které se staly oběťmi sexuálního zneužívání se v dospělosti objevují gynekologické obtíže. Například problémy s otěhotněním. Ale mohou mít i psychické potíže. Například problém s navazováním vztahů s muži. Mezi další kategorie, které budu rozepisovat, patří rizikové situace a riziková dospělí.²⁴

3.2.2 Riziková dospělí

Z hlediska týrání jsou nejčastějšími pachateli muži, většinou nevlastní otcové děti, partneři matek. Pokud dochází i k domácímu násilí, ženy zaujmou převážně pasivní postoj kvůli obavám z vyhrocení situace. Dalším postojem, který může žena zaujmout, je, že věří více současnému partnerovi, který dítě týrá, než vlastnímu dítěti. V očích ženy se přece nestane milující partner tyranem jejího vlastního dítěte. Žena může projevy dítěte chápat jako jeho snahu o připoutání pozornosti matky anebo jako žárlivost dítěte na současného partnera. Ženy se jako pachatelky týrání zpravidla nedopouštějí.

Mezi riziková dospělí řadíme lidi s patologickým vývojem osobnosti (agresivní pachatelé), impulzivní, nezdrženlivé, trpící neurotickými obtížemi, závislé na alkoholu a drogách, žijící chronicky ve stresové situaci (neúspěšní, nešťastní, zklamaní v partnerství atd.), lidi, kteří byli sami v dětství zanedbáváni a týráni, lidi nedostatečně motivované pro rodičovství, psychosociálně nezralé pro rodičovství (velmi mladí rodiče), rodiče s přehnanými nároky na dítě a členy sekt.²⁵

3.2.3 Rizikové situace

Mezi rizikové situace řadíme například dětské tábory, kde jsou děti snadno dosažitelné a méně ostražité, než by například byly na ulici. Dítě je na ulici mnohem

vnímavější než na táborech, kde si potenciální pachatel získá snadno důvěru dítěte. Na dětských táborech jsou ostatní děti zabaveny hrou a tak si nevšímají okolí. V minulosti do rizikových situací patřil i pobyt v nemocnici. V dnešní době toto riziko naštěstí pominulo.

3.3.3 Münchhausenův syndrom by proxy

Jde o málo známý druh týrání dítěte. Jedná se vlastně o psychické onemocnění týrajícího rodiče. Jeho příčiny mohou být různé a mohou pramenit již z dětství týrajícího rodiče. Rodiče mohli být ve svém raném dětství například psychicky deprivováni nezájmem ze strany vlastních rodičů. Tento nezájem si posléze kompenzují na svých vlastních dětech. Rodiče těchto dětí soustředí veškerý svůj zájem na dítě. Taková matka s dítětem manipuluje, dítěti podsouvá vlastní názory, které samo v raném věku nechápe a postupem času je přijme za své. Například matka tvrdí dítěti: „Ty jsi vzteklá, ani o tom nevíš,“ dítě je zpočátku zmatené, ale postupem času přijme tento názor matky jako správný, protože si říká: „Maminka to ví lépe než já.“ Jde o umělé vyvolávání nebo zveličování příznaků somatického onemocnění rodičem dítěte. Dítě musí neustále podstupovat další a další často nepříjemná a bolestivá vyšetření. Rodič často falšuje výsledky vyšetření tak, že vykazují patologický nálezn. Motivace takových rodičů bývá různá. Někteří rodiče dítě týrají, aby mohli pobírat různé dávky a příspěvky od státu. Jiným rodičům dělá dobře pozornost a soucit druhých lidí. Rodiče mají obvykle zdravotnické vzdělání a tak vědí, jak různé symptomy u dítěte vyvolat. Následující kazuistika demonstruje nebezpečí tohoto syndromu.²⁶

3.4.1 Kazuistika

Dvanáctiletá Klára P. byla přijata do zařízení poté, co byla odebrána z rodiny své matky. Matka pracovala jako účetní v jedné firmě zabývající se prodejem nábytku. Firma se dostávala do finančních obtíží, proto byla matka propuštěna. V té době bylo Kláře šest let a měla nastoupit do první třídy. Do první třídy nenastoupila z důvodu

nevysvětlitelných dlouhotrvajících průjmů. Dětská lékařka odeslala Kláru do nemocnice, kde po několika dnech příznaky ustoupily. Poté byla Klára propuštěna do domácího ošetření. Několik týdnů bylo vše v pořádku, ale zhruba po měsíci se Kláře vrátil průjem a k tomu se ještě přidalo zvracení. Následovala další hospitalizace v nemocnici, kde lékaři nemohli přijít na nic, co by ukazovalo na nějaké onemocnění, protože příznaky odezněly krátce po přijetí do nemocnice. Matka nemohla po dobu hospitalizace s dcerou zůstat v nemocnici. Po poslední hospitalizaci Klářiny potíže ustoupily a nějaký čas se neobjevily. Klára začala normálně chodit do školy, našla si kamarády a prožívala normální a šťastný život. Jediná věc, která jí překážela, byl neustálý dohled matky. Každé ráno ji vodila do školy a po škole jí z ní vyzvedávala. Klářina matka svůj dohled rozšiřovala i na dobu, kdy si hrála s kamarády. Nedovolovala jí hrát si jinde než před domem. Před sousedy neustále tvrdila, že je Klára velmi slabá a může každou chvíli omdlít, proto ji musí mít pod neustálým dohledem. Sousedé považovali Klářinu matku za starostlivou a obětavou ženu, když viděli, jak dobře se o svou dceru stará. Po ukončení první třídy odjela matka s dcerou na prázdniny k rodičům matky, kde se matka snažila zamezit jakémukoliv kontaktu Kláry s ostatními dětmi z vesnice. Začala opět tvrdit, jak má Klára chatrné zdraví a musí doma ležet a odpočívat. Tuto historku tvrdila i vlastním rodičům a jiným příbuzným, kteří v té době za nimi přijeli na návštěvu. Když Klára nastoupila do druhé třídy, začala mít problémy se soustředěním a několikrát ve škole omdlela. Po několika dalších hospitalizacích, kdy lékaři nemohli přijít na žádnou diagnózu, která by vysvětlila Klářiny příznaky, lékaři pojali podezření, že je dívka týrána vlastní matkou. Následná hospitalizace a rozbor Klářiny krve zjistily, že má Klára v krvi větší množství léků na uklidnění, které u ní způsobovaly nesoustředěnost a později i mdloby. Po odejmutí z matčiny péče se Klářin stav zlepšil a Klára mohla začít nový život v pěstounské rodině.

Z kazuistiky je patrné, že rodiče, kteří trpí touto poruchou, se snaží ovládat život dítěte ve všech rovinách.

3.4.2 Sexuální zneužívání dětí (CSA)

Jednou z nejzávažnějších oblastí, kde je kladen velký nárok na vedení výslechu, je sexuální zneužívání dětí. Při výslechu je důležité navázání vhodného kontaktu s dítětem. Kontakt by měla podněcovat i dříve popsaná speciální výslechová místnost. Je důležité získat si důvěru dítěte a vyvolat u něj pocit bezpečí, aby se svěřilo s tím, co nepříjemného zažilo. Hovoříme-li o sexuálním zneužívání dětí, máme na mysli jakékoliv nenáhodné jednání dospělého jedince, které směřuje k sexuálnímu uspokojení. Sexuální zneužívání může být kontaktní, bezdotykové, nebo komerční. Do definice sexuálního zneužívání zahrnujeme i osahávání nebo zneužití dítěte k výrobě dětské pornografie.

Mezi rizikové děti z hlediska sexuálního zneužití patří

- dívky výrazných ženských tvarů,
- děti, které se nějak vymykají běžným normám společnosti,
- děti zakřiknuté, plaché, které hůře navazují vztahy se svými vrstevníky,
- dívky mazlivé a koketní.²⁷

Pokud je dítě zneužíváno, nechápe celou situaci, neví, co se děje. Zneužívající osoba často dítěti slibuje výhody, pokud dítě pomlčí o zneužívání. Pokud je zneužívající osobou rodič, často manipuluje s dítětem proti druhému rodiči, nebo proti jiným příbuzným. Dospělý tak koná, aby dosáhl svých cílů. Mezi rizikové situace patří letní dětské tábory, turistické oddíly a jiná sdružení pracující s dětmi a mládeží. Na těchto místech je větší příležitost k případnému zneužívání dětí, protože děti jsou zde snadno „dostupné“ a protože jsou ostatní děti zaujaty hraním táborových her. V minulosti do rizikových situací patřil i pobyt v nemocnici, v současné době však již v tomto prostředí ke zneužívání nedochází. Nejohroženější skupinou jsou děti v předškolním a mladším školním věku. Pokud dochází ke zneužívání mezi členy rodiny, pachatel si v tomto období začíná dítě prohlížet, trvá například na tom, aby se s ním dítě koupalo. Při těchto aktivitách pachatel začíná postupně na dítě činit nátlak.

Mezi další formy sexuálního násilí patří dětská pornografie a dětská prostituce. Dětská pornografie je jakýkoliv materiál (obrazový nebo zvukový), který má prvky sexuální tematiky. Trestní zákon na tuto problematiku pamatuje v několika paragrafech. Podle § 202 nesmí být dítě sváděno k pohlavnímu styku, podle § 193 nesmí být dítě zneužito k výrobě pornografie, podle § 192 nesmí být dítě zneužito k výrobě dětské pornografie a nakládání s ní.

Mezi další formy nelegálního sexuálního styku patří i tzv. incest neboli soulož mezi příbuznými.

Podle následující tabulky můžeme vidět, jak se zvyšují počty týraných a zneužívaných dětí v ČR. (zdroj:www.nasedite.cz)²⁸

Počty týraných a sexuálně zneužívaných dětí v ČR			
Rok	Tělesné a psychické týrání, od r. 2009 také zanedbávání	Sexuální zneužívání, dětská pornografie, dětská prostituce	Celkem
2000	743	614	1357
2001	884	522	1406
2002	698	537	1235
2003	950	665	1615
2004	1028	698	1726
2005	1319	664	1983
2006	1008	585	1593
2007	1205	679	1884
2008	1239	739	1978
2009	3613	834	4447
2010	4963	824	5787
2011	5794	848	6642
Celkem	23444	8209	31653

Existuje spousta činitelů, které mohou mít vliv na to, zda bude dítě obětí sexuálního zneužívání. Mezi nejčastější příčiny patří nefunkčnost rodiny, formování nové rodiny s novým rodičem-násilníkem.

3.4.3 Funkčnost rodiny

Z hlediska funkčnosti rodiny zkoumáme tyto funkce:

- biologicko-reprodukční,
- sociálně-ekonomickou,
- ochrannou,
- sociálně-výchovnou,
- emocionální,
- relaxační

Biologicko-reprodukční funkce

kteří má význam jak pro společnost jako celek, tak také pro jedince, kteří rodinu tvoří. Pro svůj zdárný rozvoj potřebuje společnost stabilní reprodukční základnu. Proto je také v jejím zájmu, aby se rodil takový počet dětí, který tyto perspektivy naplní. (KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. s. 81)

Sociálně-ekonomická funkce

Je chápána jako významný prvek v rozvoji ekonomického systému společnosti. Členové rodiny se zapojují do výrobní i nevýrobní sféry v rámci výkonu určitého povolání a současně se rodina sama stává významným spotřebitelem, na němž je značně závislý trh. Poruchy ekonomické funkce se projevují v hmotném nedostatku rodin, což v současnosti někdy bývá důsledkem nezaměstnanosti nebo také zvyšování nákladů. Ekonomická funkce dnes přitom zaznamenala určitý posun ve směru návratu k podobě rodiny, která představuje samostatnou ekonomickou jednotku, tedy rodinnou firmu. (KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. s. 81-82).

Ochranná funkce

.. Tato funkce spočívá v zajištění životních potřeb všech členů rodiny.

Sociálně-výchovná funkce

Rodina je sociální skupina, která jako první učí děti normám společnosti. Ústřední úlohou socializačního procesu v rodině zůstává příprava dětí a mladistvých na vstup do praktického života. (KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. s. 82 - 83).

Rekreační a relaxační funkce

Rodina by měla věnovat čas taky odpočinku a relaxaci. Tyto aktivity by měly provozovat všichni členové rodiny.

Emocionální funkce

e pro rodinu zásadní a nezastupitelná. Žádná jiná instituce nedokáže vytvořit podobné a tak potřebné citové zázemí, pocit lásky, bezpečí a jistoty, a tak podstata a smysl nemohou být nikdy proměněny. (KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. s. 83).²⁸

Pokud rodina nenaplnjuje, nebo nemůže naplňovat, některou z těchto funkcí, dochází k dysfunkci rodiny.

Podle závažnosti dělíme funkčnost rodiny na:

- funkční,
- problémovou,
- dysfunkční,
- afunkční.

Pokud rodina neplní jednu ze svých funkcí, je to rodina problémová. V této fázi, nedochází k ohrožení vývoje dítěte, nicméně je důležité rodinu monitorovat, aby nedošlo k dalšímu prohloubení rodinné krize.

Pokud je rodina dysfunkční, neplní dvě nebo tři ze svých funkcí. V této fázi je důležité s rodinou pracovat, protože může dojít k ohrožení vývoje dítěte v takovéto rodině.

Pokud je rodina afunkční, neplní žádnou ze svých funkcí. V této fázi je vývoj dítěte vážně ohrožen. Ze strany úřadů by mělo dojít k intenzivní spolupráci mezi rodiči a oddělením sociálně právní ochrany dětí.²⁹

Sociální prostředí dětí týraných a zneužívaných v ČR v roce 2011		
Sociální prostředí dítěte	Počet dětí (chlapci a dívky)	
	tělesné, psychické týrání a zanedbávání	sexuální zneužívání, dětská pornografie a dětská prostituce
úplná rodina	2369	333
neúplná rodina bez matky	240	43
neúplná rodina bez otce	2147	257
doplňková rodina o matku	89	10
doplňková rodina o otce	816	149
náhradní rodina	106	28
ústavní péče	27	28

Z této tabulky je jasně patrné, že i rodinné prostředí hraje roli v počtu obětí takto závažné trestné činnosti. Je patrné, že nejvíce obětí této trestné činnosti pochází z úplné rodiny. To může mít mnoho příčin, například hektický životní styl. Pokud jsou děti zanedbávané, může to být tím, že rodiče na ně nemají čas a věnují se raději svým zálibám, nebo mají časově náročnou práci. Druhý nejvyšší počet dětí pochází z rodin bez otce. Zde matky pravděpodobně nezvládají péči o dítě a zajištění domácnosti. Z tohoto důvodu může také dojít k zanedbávání péče o děti.

3.4.4 Kazuistika

Iveta P. byla přivezena do klobáčku pracovníci sociálně právní ochrany dětí z důvodu sexuálního zneužívání ze strany nového přítele matky. Iveta byla normální dvanáctiletou dívkou, která měla ve škole velmi dobré známky. Její matka pracovala v supermarketu jako prodavačka, otce neznala, protože její rodinu opustil, když bylo Ivetě pět let. Matka od té doby byla na všechno sama. Když bylo Ivetě dvanáct let, matka si přivedla domů nového partnera. Zpočátku vše probíhalo normálně, ale jednoho

dne večer se k Ivetě do pokoje přikradl partner matky, pan Karel. Iveta se vzbudila a s hrůzou zjistila, že se jí Karel dotýká pod noční košilí. Chtěla vykřiknout, ale Karel jí v tom zabránil. Začal Ivetě vyhrožovat, že jí zabije, jestli začne křičet. Iveta se nemohla hrůzou ani pohnout, mohla jen sledovat, jak se na ní Karel ukájí. Po tomto děsivém nočním zážitku se Iveta bála komukoliv svěřit. Pan Karel za ní takhle přišel v noci ještě třikrát, přičemž naposledy došlo i na pohlavní styk. Na Ivetu to mělo neblahý vliv. Přestala se ve škole učit, nebavila se ani se svými přáteli. Po posledním zážitku se odhodlala zavolat na linku důvěry, kde jí vyškolená pracovnice poradila, co má dělat. Pana Karla na základě Ivetina udání zatkla policie a soud ho odsoudil k osmi letům vězení. Matka s dcerou si pak k sobě musely najít vztah, který se jim po několika sezeních u psychologa podařilo obnovit.

3.5 Zanedbávání

Jedná se o jakékoliv odpírání základních životních potřeb. Tyto potřeby dělíme na tělesné, citové a potřebu výchovy a vzdělání. Jak již bylo zmíněno výše, každé dítě má právo na psychický a fyzický vývoj, a každé dítě má mít rovný přístup ke vzdělání podle svých schopností a možností. Pokud toto není naplňováno, dochází ke strádání dítěte a k deprivaci, která může mít následky na další život dítěte.

Tělesné zanedbávání – Jedná se o odpírání jídla, nedostatečné ošacení, špatné hygienické podmínky, nedostatek soukromí, atd. Tělesné zanedbávání je nejvíce viditelné, a proto je snáze odhalitelné. Nicméně je pravdou, že dítě, které takto chodí do školy, se stává terčem posměchu svých vrstevníků a z toho důvodu pak má problémy ve škole. Tělesné zanedbávání se převážně vyskytuje v rodinách s nízkými příjmy, nebo v rodinách, kde jsou rodiče orientovány na vlastní kariéru a dítěte si příliš nevšímají.

Citové zanedbávání – Jedná se o odpírání jakéhokoliv citového kontaktu. Pokud je dítě citově zanedbané, nedostává se mu pocitu sounáležitosti a lásky. Tyto děti neumějí projevovat své city, protože se to nenaučily od svých rodičů. Mezi rizikové rodiče patří například rodiče citově oploštělí, nebo nezralí na rodičovství.

Výchova a vzdělání – Právo na vzdělání je obsaženo v Listině základních práv a svobod a Úmluvě o právech dítěte. Pokud je toto právo odepíráno, musí zasáhnout orgán sociálně právní ochrany dětí, který se skrývá pod zkratkou OSPOD. Zákon umožňuje u rizikových rodin kontrolovat školní docházku a v případě jejího neplnění začít intenzivně jednat s rodinou. Pokud by ani jednání a dohled nad rodinnou nepomohly, může dojít až k zastavení vyplácení přídatku na děti.³⁰

3.5.1 Kazuistika

Čtrnáctiletá Jana F. se dostala do našeho zařízení poté, co byla odebrána matce z důvodu zanedbání povinné péče. Do sedmi let byla Jana veselá a šťastná dítě, ale poté, co se její rodiče rozvedli, začala mít Jana problémy ve škole. Zhoršil se jí prospěch. Matka si jí nevšímala, protože se seznámila s novým mužem. Jana se několikrát pokoušela na sebe matku upozornit, ale ta si jí nevšímala. Jana chodila do školy hladová, protože její matka byla často mimo domov. Spolužáci si Jany přestali všimnout, protože byla smutná a náladová. Tento stav trval půl roku, než si paní ze sousedství všimla, že s Janou není něco v pořádku. Zpočátku Janina matka s orgánem sociálně právní ochrany dětí spolupracovala a snažila se o nápravu své rodinné situace, ale postupem času podlehla naléhání svého nového partnera, který Janu ignoroval, a přestala si Jany všimnout úplně. Orgán sociálně právní ochrany dětí proto podal návrh na odejmutí dítěte z péče matky, kterému soud vyhověl.

1.1 Domácí násilí

Jednou ze situací, kdy jsou děti vyslýchány jako svědci, je domácí násilí. Riziko domácího násilí spočívá v jeho skrytosti. Toto týrání se odehrává za zavřenými dveřmi, a tudíž neexistují žádní nestraní svědci, kteří by dokázali popsat, co se přesně stalo. Domácí násilí má mnoho podob. Může se jednat o facky, rány pěstí, bití, pálení, kousání, kopání, pokusy o škrcení, třesení nebo zmítání, strkání ze schodů, bodání, atp.

V tomto případě není dítě ohroženo přímo na životě, ale je ohrožen jeho zdraví vývoj. Například pokud dítě vyrůstá ve stresujícím prostředí. Domácí násilí je stále častější problém

Jako příklad uvedu epizodu s pořadu Křižovatky života. Tento pořad je natočen podle skutečných událostí. V každé epizodě se autoři věnují jednomu závažnému tématu. V každé epizodě řeší jedna konkrétní rodina nějaký problém. Jedná se například o problémy s výchovou dětí, zanedbávání dětí, komplikované rozvody a problematické vztahy v rodině.

V této konkrétní epizodě vystupuje na první pohled spořádaná rodina. Rodiče vychovávají dvě dospívající dcery. Otec pracuje a matka byla po celou dobu v domácnosti. Nyní, když už děti dospívají si chce matka najít zaměstnání, ale otec rodiny je zásadně proti tomu. Argumentuje dohodou, kterou manželka podepsala nicméně tato dohoda byla sepsána na pivním tácku krátce po svatbě. Manželka namítá, že byli oba opilí, a že dohoda není platná, protože není notářsky ověřena. V následujících dnech se napětí stupňuje. Manželka musela opustit nově nalezené zaměstnání, protože ji manžel 36neustále kontroloval a ona to nemohla v práci vydržet. Konflikt následně skončí odchodem manželky i s dcerami z domova. Žena se stěhuje na pár dní ke své sestře, která se jí snaží domluvit, aby podala žádost o rozvod. Sestřin partner pomůže ženě najít nové zaměstnání, kde by byla chráněna před útoky svého manžela. Paní nyní pracuje v autoservisu, kde přijímá objednávky na zakázku. Po nějaké době si jí, ale i zde dokáže žárlivý manžel najít a udělá jí před všema zaměstnanci scénu. Jeden z automechaniků, kteří v této dílně pracují dokáže manžela vyvést z podniku. Jana si stále více uvědomuje naléhavost situace a chce podat žádost o rozvod. Nejdříve si chce, ale promluvit se svým manželem. Nicméně poté co se vrátí domů ji manžel napadne a zmlátí. Napadená žena skončí v nemocnici, kde se odhodlá podat na manžela trestní oznámení. Po odchodu z nemocnice se sejde s právníkem a prodiskutuje s ním celou situaci. Právník Janu ujistí, že se nemá čeho bát. Po pár týdnech následuje soudní jednání o svěřeni nezletilých dcer do výhradní péče matky. Tento soud matka vyhrává. Na konci pořadu se otec vyjadřuje na kameru. V tomto rozhovoru nepřizná svou chybu, naopak tvrdí že

manželka udělala chybu, tím že od něj odešla. 32

Organizace věnující se pomoci ohroženým dětem

Existuje mnoho organizací, které se věnují pomoci ohroženým dětem. Každá z nich má vlastní poslání, které se snaží naplňovat. Některé z těchto služeb jsou ambulantní, jiné pobytové, případně terénní. Mezi nejzákladnější instituce řadíme orgány sociálně právní ochrany dětí, policii a soud.

Základní institucí zabývající se prací s dětmi a mládeží je **orgán sociálně právní ochrany dětí** (dále jen OSPOD). Ten představuje zajištění práva dítěte na život, jeho příznivý vývoj, na rodičovskou péči a život v rodině. Všechna tato práva jsou definovaná i v Úmluvě o právech dítěte, o které jsem se již několikrát zmínila. Podle zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně dětí je sociálně právní ochrana dítěte vymezena následujícími body:

- ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu,
- ochrana oprávněných zájmů včetně ochrany jmění,
- působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny,
- zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychováváno ve vlastní rodině.

Mezi hlavní principy sociálně právní ochrany patří:

- prospěch a blaho dětí,
- ochrana rodičovství a rodiny,
- poskytování všem bez rozdílu, bez jakékoliv diskriminace podle rasy, barvy pleti, náboženského vyznání, etnického rasového nebo národnostního původu,
- bezplatnost,
- poskytování dětem do 18 let pokud zletilosti nenabýly dříve.³³

Vůdčím pravidlem pro činnost OSPOD je princip preventivního působení na rodinné vztahy, jsou-li zasazeny tak, že přichází v úvahu působení veřejné moci. Opatření OSPOD jsou hierarchicky uspořádána ve vnitřně provázaný celek umožňující volbu nástrojů podle konkrétní situace, v níž se dítě nachází, a podle intenzity ohrožení.

Důraz je také kladen na ochranu dětí před sociálně patologickými jevy (tj. prevence rizikového vývoje dětí a minimalizace důsledků působení sociálně patogenních vlivů). Děti dočasně, nebo trvale zbavené svého rodinného prostředí, nebo děti, které nemohou být ponechány v tomto prostředí, mají právo na zvláštní ochranu a pomoc poskytovanou státem v podobě některé z forem náhradní výchovy. Při volbě řešení je nutno brát potřebný ohled na žádoucí kontinuitu ve výchově dítěte a na jeho etnický, náboženský, kulturní a jazykový původ.

Nejdůležitějším orgánem sociálně právní ochrany dítěte je **Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky**. Tento orgán vytváří náležitou právní úpravu, podle které vykonávají svou činnost podřízené orgány. V oblasti sociálně právní ochrany dětí vykonává kontrolní činnost nad podřízenými orgány.

Dalším orgánem, zabývajícím se sociálně právní ochranou dětí, je **Krajský úřad**. Ten zprostředkovává a vede agendu náhradní rodinné péče. Rozhoduje o udělení pověření k výkonu sociálně právní ochrany dětí fyzickými a právníckými osobami. Je kontrolním orgánem ve vztahu k obecním úřadům obce s rozšířenou působností a obecním úřadům.

Dalšími orgány jsou **obecní úřady a obecní úřady obce s rozšířenou působností**. Ty zabezpečují základní ochranu práv dítěte, a pokud to situace vyžaduje, mohou činit kroky, které vedou k nápravě podmínek v potřebné rodině.

Policie České republiky přijímá podněty k prošetření trestné činnosti páchané na dětech. Vyšetřuje trestnou činnost a podává podněty na soud. S policií spolupracují i státní zastupitelství, která dohlížejí na správný postup policie při vedení vyšetřování.

Soudy řeší kauzy podané státními zástupci na soud. U citlivých případů, jako je týrání, zneužívání a zanedbávání dětí, je důležité, aby veškeré procesní úkony byly provedeny již v přípravném řízení, aby je nebylo nutné opakovat před soudem. Pokud je nutné, aby dítě přišlo svědčit k soudu, je důležité jej na soud připravit. K tomuto účelu slouží hned několik publikací. Nejznámější z nich je Kouzelná knížka, kterou vydala organizace Rosa, kde je dětskou formou vysvětleno, co čeká děti u soudu.

Dětem v jejich nelehké situaci pomáhají různé **krizové telefonní linky**. U těchto linek v poslední době došlo k omezení činnosti. To může způsobovat problémy

s dostupností této služby, neboť nedostatek operátorů způsobí, že se dovolá na tuto pouze každé třetí dítě. Nejznámější krizová linka určená pro děti je linka bezpečí.

Tato linka zahájila svůj provoz v roce 1994. Za dobu své existence přijala více než deset milionů hovorů. Tato linka je z části financovaná státem. dotace od státu tvoří pouze 30% z celkového rozpočtu. Zbytek zdrojů si musí linka bezpečí zabezpečit sama. V roce 2013 došlo k útlumu nestátních zdrojů na provoz linky, a proto musela linka omezit částečně provoz.

Linka bezpečí v číslech:

Jedna hodina linky stojí 2100 Kč

Jeden den linky stojí 50 400 Kč

Jeden celý rok stojí 18,5 mil Kč

V roce 2014 se v omezeném provozu denně dovolá na Linku v průměru 526 dětí. Na rozdíl od období let 2009 - 2013, kdy se denně dovolalo 669 dětí. Průměrná dovolatelnost klesá až na 25 %.³⁴

Další organizací, která pomáhá dětem, je **dětské krizové centrum**. Jedná se o ambulanci službu. Centrum poskytuje sociálně aktivizační služby, krizovou pomoc a telefonickou krizovou pomoc.

Dalším je **centrum pro děti vyžadující okamžitou pomoc**. Zde končí děti, které jsou bezprostředně ohroženy pobytem v rodině. Jedná se například o děti dlouhodobě zanedbávané, týrané anebo zneužívané. Tato centra dětem poskytují komplexní péči včetně ubytování, ošacení a stravy.

Bílý kruh bezpečí se věnuje dětským i dospělým obětem trestných činů. Poskytuje právní, psychologické a sociální poradenství

Poslední organizací, kterou bych chtěla zmínit, je **organizace Rosa**, která pomáhá týraným ženám. Pomáhá i dětem, a to hlavně formou poradenství.

4 Diskuze

V předešlých kapitolách jsme si definovali, co je výslech, jak probíhá u dětí, jaké jsou zvláštnosti u výslechu dětí. Popsali jsme si také, jak má vypadat výslechová místnost. Podle mého názoru je důležité, aby tyto místnosti vznikaly v každém větším městě, aby byly dostupné všem, kteří je budou potřebovat. Tyto místnosti se využívají i k výslechu obětí znásilnění, nebo k výslechu seniorů. Proto je důležité, aby byly k dispozici. Dále jsme se věnovali demonstračním pomůckám, které se používají k výslechu. Tyto pomůcky považuji za klíčové, protože malé děti ještě nemají tak bohatou slovní zásobu, aby mohly do detailu popsat, co se přesně stalo. Loutky jim tak pomáhají překonat bariéru, která by mohla vzniknout mezi dítětem a vyslychajícím. V další části mé bakalářské práce se věnujeme syndromu CAN. Z příložených tabulek je patrné, že výskyt syndromu je na vzestupu. Je to dáno hlavně vysokým podílem zanedbávání na celkovém počtu případů. Podle mého názoru za tuto situaci může dnešní velmi uspěchaná doba. Rodiče nemají čas na své děti, protože musí být dlouho v práci, aby zajistili rodině příjem, a proto dochází k zanedbávání dětí.

V další části se věnují organizacím, které pomáhají dětem a jejich rodinám překonat těžkou životní situaci. Bohužel v dnešní době je problém zabezpečit provoz těchto zařízení, aby mohla naplno fungovat. Na lince bezpečí například došlo ke snížení počtu pracovníků, kteří obsluhují telefonní linku. To znamená, že se dovolá jen každé třetí dítě. To může znamenat velmi vážné ohrožení těchto dětí v nouzi. Pokud by bylo některé dítě v přímém ohrožení života a nedovolalo se na linku bezpečí, může to pro dítě mít fatální následky. Na tuto linku volají i děti, které mají sklony k sebevraždám. Pokud se na tuto linku nedovolají, může to ohrozit jejich další život. Velký problém vidím v zabezpečení financí i v celkové politické situaci. Výdaje na tyto důležité služby se neustále snižují a to má za následek rušení pracovních míst na těchto linkách. Považuji přínosné vytvoření publikací, které připravují dítě na roli svědka v trestním řízení. Je důležité, aby děti byly připravené na roli svědka například tím, že budeme mít publikaci, která je na tuto roli připraví.

5 Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se věnovala dětem jako svědkům v trestním řízení a také věcem, které tomu předchází. Zmiňovala jsem se o výslechových místnostech pro děti, o rozdílném přístupu k dětem jako svědkům, na rozdíl od dospělých. Věnovala jsem se problematice syndromu CAN, který je, jak se ukazuje, stále aktuální. Do své bakalářské práce jsem vložila kazuistiky, které se zmiňují o případech dětí a o následném řešení situace. Zmiňuji klíčové dokumenty, které se zabývají právy dětí. Poukazuji na to, v čem dochází k nenaplnění potřeb, pokud je zjištěn syndrom CAN. V poslední části se věnuji organizacím, které se snaží pomáhat dětem v tíživé životní situaci. Myslím si, že činnost těchto zařízení je velmi důležitá. Osobně považuji za důležité zajištění prostředků, aby zařízení mohla pomáhat dětem v nouzi. Pokud by byla tato pomoc omezena, hrozilo by reálné nebezpečí, že se nedostane pomoc k potřebným dětem. Pokud by se tak stalo, mohlo by to mít fatální následky pro dítě. Podle mého názoru omezování výdajů na provoz krizových linek, nebo center poskytujících okamžitou pomoc dětem v ohrožení, může vést k situacím, že budou umírat děti na základě podvýživy v důsledku neodhaleného zanedbávání. Některé děti mohou vidět řešení své bezvýchodné situace v pokusech o sebevraždu. Podle mého názoru je důležitá prevence, aby k takovýmto činům vůbec nedocházelo. Tuto prevenci by měla společně s neziskovými organizacemi provádět školská zařízení, kde děti tráví většinu času. Je levnější situacím předcházet než je pak řešit. Prevence by měla být formou besed s odborníky ve školách.

Seznam použité literatury

- CONWAY, Helen L. *Domácí násilí: příručka pro současné i potenciální oběti se zákonem č. 135/2006 Sb. platným od 1. ledna 2007.* 1. vyd. Překlad Jana Mandelíková. Praha: Albatros, 2007, 158 s. Albatros Plus. ISBN 978-800-0015-507.
- ČESKO Zákon č. 218/2003 o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže ve znění některých zákonů.
- ČESKO Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- ČESKO Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení ve znění pozdějších předpisů
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila a Petra VITOUŠOVÁ. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese.* Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 191 s. ISBN 978-802-4720-142.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, 431 s. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-864-7386-4.
- CIRTKOVA, Ludmila. *Kriminalni psychologie.* Vyd. 1. Praha: Eurounion, 1998, 255 p. ISBN 80-858-5870-3.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí].* Vyd. 1. Praha: Grada, 2008, 150 s. Psyché (Grada). ISBN 978-802-4722-078.
- DUNOVSKY, Jiri, Zdenek DYTRYCH a Zdenek MATEJCEK. *Tyrane, zneužívane a zanedbavane dite.* Vyd. 1. Praha: Grada Pub., 1995, 245 p. ISBN 80-716-9192-5.
- <http://www.ditekrize.cz/socialni-sluzby>[online]. [cit. 2014-07-15].
- <http://www.maminkam.cz/nedostatek-financi-omezuje-provoz-linky-bezpeci> [online]. [cit.2014-07-16].
- <http://www.policie.cz/clanek/jaja-a-paja.aspx>
- KAISER, Günther. *Kriminologie: úvod do základů.* 1. vyd. Překlad Helena Válková. Praha: C.H. Beck, 1994, xx, 268 s. Právnické učebnice (C.H. Beck). ISBN 80-717-9002-8
- KOVÁŘ, Petr. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva.* Vyd. 1.

Praha: Maxdorf, 2008, 292 s., [2] s. barev. obr. příl. Psyché (Grada Publishing).

ISBN

978-807-3451-615.

KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014, 215 s. ISBN 978-80-262-0643-9

KRAUSOVÁ, Lucie a Věra NOVOTNÁ. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2006, 228 s. ISBN 80-735-7214-1.

Linka bezpečí. Linka bezpečí [online]. [cit.2014-07-16]. Dostupné z:
<http://www.klublinkyvbezpeci.cz/>

PORADA, Viktor. *Kriminalistika: (úvod, technika, taktika)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, 309 s. ISBN 978-807-3800-383.

ŘÍČAN, Pavel a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Dětská klinická psychologie*. Vyd. 3., přeprac. a dopl., v Grada Publishing vyd. 2. Praha: Grada, 1997, 450 s. ISBN 80-716-9512-2.

Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o sjednání úmluvy o právech dítěte. In: Sběrka zákonů. 8. 4. 1991, částka 22. PDF online.

ISSN

1210-0005

ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, xxii, 1898 s. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-650.

VESELÝ, Milan. *Vybrané kapitoly ze sociální patologie*. 1. vyd. V Českých g: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2011, 127 s.

ISBN 978-807-3942-724.

WEISS, Petr. *Sexuální zneužívání dětí*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2005, 264 s. Psyché (Grada Publishing). ISBN 80-247-0929-5.

Bílý kruh bezpečí *Bílý kruh bezpečí* [online][cit.17.07.2014] Dostupné z
<http://www.bkb.cz/>

Organizace Rosa Rosa [online] [cit.14.07,2014] Dostupné z www.rosa.cz